

POSTANOWIENIE

Dnia 1 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Halina Kiryło (sprawozdawca)

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie ze skargi M. W.

na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w W.

w sprawie V ACa .../17,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w W.

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 1 marca 2018 r.,

1. stwierdza, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania,

2. przyznaje skarżącemu od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w W. sumę pieniężną w wysokości 2.000 (dwa tysiące) złotych,

3. zasądza na rzecz skarżącego od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w W. kwotę 440 (czteryście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania,

4. oddala skargę w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Powód M. W. wniósł skargę na przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w W. w sprawie o sygn. V ACa ..../17 (poprzednio I ACa .../16), domagając się: 1) stwierdzenia przewlekłości postępowania w tej sprawie, 2)

zobowiązania Sądu Apelacyjnego w W. do niezwłocznego wyznaczenia terminu rozprawy, przypadającej najpóźniej 2 miesiące od chwili zwrotu akt po rozpoznaniu niniejszej skargi, 3) przyznania od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego odpowiedniej sumy w kwocie 5.000 złotych, 4) zasądzenia od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w W. kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi skarżący podniósł, że sprawa wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w W. w dniu 1 grudnia 2016 r. i tego dnia została zarejestrowana i nadano jej sygnaturę. Pomimo upływu ponad 13 miesięcy od tej daty, termin rozprawy apelacyjnej nie został wyznaczony. Okres bezczynności Sądu Apelacyjnego w W. wynosi zatem ponad 13 miesięcy. Ewentualne wyznaczenie terminu rozprawy pociągnie za sobą konieczność co najmniej dwumiesięcznego dalszego oczekiwania na rozprawę. Ostateczne rozstrzygnięcie sprawy ma dla skarżącego duże znaczenie, ponieważ pozwana stale powołuje się na uchwały stanowiące przedmiot postępowania w niniejszej sprawie. Zdaniem skarżącego, opóźnienie może wynikać z tego, że sędziowie mają przydzieloną zbyt dużą liczbę spraw. Oczywiście prowadzenie zbyt dużej liczby spraw ma decydujący wpływ na terminy posiedzeń wyznaczane w poszczególnych sprawach. Jednak to Państwo ma obowiązek zapewnić obywatelom sprawność postępowania sądowego, a zatem jeśli usprawnienie postępowania może nastąpić np. w wyniku zwiększenia ilości etatów sędziowskich, Państwo winno podjąć odpowiednie działania w tym zakresie.

Prezes Sądu Apelacyjnego w W. zgłosił swój udział w sprawie i wniósł o oddalenie skargi. Przyznał, że powód oczekiwał na wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej ponad 12 miesięcy, od 1 grudnia 2016 r., kiedy to akta sprawy wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w W., do 19 stycznia 2018 r., kiedy to zarządzeniem Przewodniczącego V Wydziału Cywilnego, dzień po sporządzeniu przez powoda skargi na przewlekłość postępowania, wyznaczono termin rozprawy w sprawie na 9 marca 2018 r., o czym powiadomieni zostali pełnomocnicy stron. Okoliczność ta nie daje jednak jeszcze podstaw do wniosku o opieszałości w wyznaczaniu w sprawie terminu rozprawy, bowiem sprawy powinny być rozpoznawane w kolejności wpływu. Prezes Sądu Apelacyjnego wskazał też, że z dniem 1 października 2017 r. zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 września 2017 r. (Dz.Urz. Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 września 2017 r., poz. 201) doszło do podziału

Wydziałów Cywilnych w Sądzie Apelacyjnym w W.. Na skutek tego podziału sprawa została skierowana do V Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w W., gdzie zarejestrowano ją pod nowym numerem V ACa .../17. Nowo powstały V Wydział Cywilny z dniem 1 października 2017 r. przejął z innych Wydziałów ponad 1.700 spraw, w tym 1.447 spraw ACa, zaś łączna ilość spraw do rozpoznania przez sędziów pracujących w Wydziale wynosiła 2.429, w tym 1.641 sprawy ACa, bowiem do końca 2017 r. do Wydziału wpłynęły 632 sprawy. W V Wydziale Cywilnym w roku 2017 brakowało 7 sędziów, według przydzielonych przez Ministerstwo Sprawiedliwości etatów. Prezes Sądu Apelacyjnego podniósł również, że strona nie złożyła wniosku o wyznaczenie sprawy poza kolejnością z uwagi na szczególne okoliczności. W ocenie uczestnika postępowania, w sprawie zaistniała wprawdzie zwłoka, ale nie była to zwłoka nieuzasadniona. Ponadto żądanie zasądzenia wskazanej w skardze sumy pieniężnej jest nie tylko nadmierne, ale i jej wysokość nie została w żaden sposób uzasadniona przez powoda.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Inicjując rozważania w niniejszej sprawie godzi się zauważyć, że intencją ustawodawcy przy stanowieniu ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1259 ze zm.; dalej jako: ustawa o skardze na przewlekłość lub ustawa) było stworzenie w realiach polskiego wymiaru sprawiedliwości mechanizmu prawnego wymuszającego sprawne rozpoznanie sprawy przez sąd. Obowiązkiem każdego państwa - strony Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 i 285), jest zapewnienie takiej organizacji i takiego funkcjonowania systemu organów wymiaru sprawiedliwości, które faktycznie umożliwi rzeczywiste i skuteczne korzystanie z gwarantowanego w art. 6 ust. 1 tego aktu prawa do rozpoznania sprawy przez sąd w rozsądnym terminie. Powinność tę statuuje również art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Celem skargi jest przeciwdziałanie trwającej przewlekłości, zaś jej funkcją - przede wszystkim wymuszenie nadania sprawie odpowiedniego, sprawnego biegu procesowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2012 r., III SPP 21/12, niepublikowane). Służy temu zarówno samo stwierdzenie wystąpienia przewlekłości w postępowaniu (art. 12 ust. 2 ustawy), jak i możliwość zalecenia podjęcia przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie (art. 12 ust. 3 ustawy). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 16 listopada 2004 r., III SPP 42/04 (OSNP 2005 nr 5, poz. 71), postępowanie ze skargi na przewlekłość nie jest samodzielnym postępowaniem zmierzającym do stwierdzenia przewlekłości i ewentualnie zasądzenia z tego tytułu odpowiedniego odszkodowania (zadośćuczynienia). W uchwale tej Sąd Najwyższy podzielił równocześnie pogląd, że istotą skargi jest przeciwdziałanie przewlekłości postępowania w trakcie jego trwania i ewentualne przyznanie „odpowiedniej sumy pieniężnej” jako wstępnej (tymczasowej) rekompensaty. Podobnie wywiedziono w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2005 r., III SPP 120/05 (OSNP 2006 nr 5-6, poz. 102), dodając tam, że omawiana skarga stanowi doraźną interwencję przeciwdziałającą trwającej przewlekłości postępowania. Sąd Najwyższy podkreślał również, że publicznoprawnym celem ustawy jest stworzenie realnego i skutecznego środka zapobiegającego przewlekłości postępowania, czyli takiego środka, którego funkcją jest przede wszystkim wymuszanie nadania sprawie odpowiedniego, sprawnego biegu, a więc „stworzenie mechanizmu prawnego wymuszającego rozpoznanie sprawy przez sąd” (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2005 r., III SPP 113/04, OSNP 2005 nr 9, poz. 134 i uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2005 r., III SPP 115/04, OSNP 2005 nr 9, poz. 135).

Zgodnie z art. 2 ustawy strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie w tej sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, albo dłużej niż to konieczne dla załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Z kolei dla stwierdzenia, czy w sprawie

doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W orzecznictwie podkreśla się, że wskazanie przez stronę okoliczności uzasadniających skargę na przewlekłość postępowania nie może polegać na zakwestionowaniu ogólnego trwania postępowania, lecz powinno wskazywać określone czynności procesowe, których sąd nie podjął lub podjął z nieuzasadnioną zwłoką, bądź też dokonał wadliwie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2012 r., III SPP 8/12, LEX nr 1171299 i z dnia 2 marca 2012 r., KSP 1/12, LEX nr 1165252). Za przejaw naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki uważa się zaś, między innymi, wielomiesięczną beczynność sądu polegającą na niewyznaczeniu rozprawy, także rozprawy apelacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z dnia 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121; z dnia 14 marca 2007 r., III SPP 3/07, LEX nr 979621), zwłaszcza gdy nie zachodzą okoliczności usprawiedliwiające owe opóźnienie. Nie dochodzi do przewlekłości postępowania apelacyjnego, gdy rozprawa nie zostaje wyznaczona niezwłocznie lub zostaje odroczone w celu przeprowadzenia dodatkowych dowodów, a ich zgromadzenie nie może nastąpić niezwłocznie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 77/05, OSNP 2005 nr 21, poz. 346).

W dotychczasowej (utrwalonej) judykaturze Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmuje się, że kilkumiesięczny okres wyczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej mieści się w pojęciu rozsądnego terminu, w którym sprawa może oczekiwać na jej rozpoznanie pośród innych spraw wniesionych do konkretnego sądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia:

14 lutego 2006 r., III SPP 7/06, OSNP 2007 nr 5-6, poz. 88; z dnia 18 października 2007 r., III SPP 40/07, LEX nr 861707; z dnia 27 czerwca 2013 r., WSP 4/13, LEX nr 1342181; z dnia 25 listopada 2014 r., III SPP 229/14, LEX nr 1598704; z dnia 21 lipca 2015 r., III SPP 14/15, niepublikowane). Ustawa o skardze na przewlekłość nie określa bowiem jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Zasadniczo za przewlekłe uznaje się postępowanie, w którym w danej instancji nie wyznaczono terminu rozprawy przez ponad 12 miesięcy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120 z glosą C. Kłaka; z dnia 5 sierpnia 2013 r., III SPP 188/13, LEX nr 1448755; z dnia 25 listopada 2014 r., III SPP 229/14, LEX nr 1598704; z dnia 18 maja 2016 r., III SPP 53/16, niepublikowane; z dnia 6 października 2016 r., III SPP 59/16, LEX nr 2166386; z dnia 22 marca 2017 r., III SPP 11/17, LEX nr 2298289; z dnia 6 kwietnia 2017 r., III SPP 14/17, LEX nr 2307120). Sąd Najwyższy konsekwentnie prezentuje stanowisko, że trudności kadrowe sądów nie mogą blokować przytoczonych powyżej zasad sprawnego prowadzenia postępowania. Władze krajowe mają bowiem obowiązek zorganizowania warunków należytego sprawowania władzy jurysdykcyjnej, w tym zapewnienia optymalnej obsady kadrowej sądów odwoławczych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z dnia 22 marca 2017 r., III SPP 9/17, LEX nr 2298289; z dnia 6 kwietnia 2017 r., III SPP 14/17, LEX nr 2307120). Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 7 lipca 2015 r. w sprawie Rutkowski i inni przeciwko Polsce (skargi nr 72287/10, 13927/11, 46187/11) wskazał, że przyczyną przewlekłości postępowań w Polsce jest niewystarczająca liczba sędziów i urzędników, nieadekwatne siedziby sądów, co wymaga od Państwa podjęcia działań zaradczych.

W sprawie objętej niniejszą skargą akta sprawy wraz z apelacją od wyroku Sądu Okręgowego wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w W. w dniu 1 grudnia 2016 r. i poza zarejestrowaniem sprawy do dnia sporządzenia skargi na przewlekłość postępowania, tj. 18 stycznia 2018 r., nie podjęto w niej żadnych czynności ukierunkowanych na merytoryczne rozpoznanie apelacji. Dopiero w dniu wpłynięcia

skargi do Sądu Apelacyjnego, czyli 19 stycznia 2018 r., zarządzeniem Przewodniczącego V Wydziału Cywilnego tego Sądu wyznaczono rozprawę na dzień 9 marca 2018 r. Pierwsza czynność została więc podjęta przez Sąd Apelacyjny po upływie 12 miesięcy od wpływu akt do tego Sądu. Tak długi czas oczekiwania przez strony na rozpoznanie sprawy uzasadnia stwierdzenie, że doszło do naruszenia prawa skarżącego do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość.

Prezes Sądu Apelacyjnego tłumaczył wskazane opóźnienie wejściem w życie w dniu 1 października 2017 r. zarządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie utworzenia niektórych wydziałów w sądach apelacyjnych oraz zmieniającego zarządzenie w sprawie utworzenia wydziałów w sądach apelacyjnych z dnia 15 września 2017 r. oraz związanymi z tym trudnościami organizacyjnymi, wynikającymi z podziału wydziałów cywilnych w Sądzie Apelacyjnym w W., a także znacznym wpływem spraw do wydziału, koniecznością rozpoznawania spraw według kolejności wpływu i brakami kadrowymi w pionie orzeczniczym Sądu Apelacyjnego w W.. Tymczasem podkreślenia wymaga, że to na Państwie oraz sądach sprawujących w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej wymiar sprawiedliwości spoczywa obowiązek zapewnienia należytej obsady kadrowej oraz sprawności organizacyjnej dla realizacji konstytucyjnego prawa obywateli rozpoznania ich spraw sądowych bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Zmiana organizacji wydziałów w Sądzie Apelacyjnym nie powinna być prowadzona w sposób krzywdzący dla podmiotów, których sprawy toczą się przed tymże Sądem. Warto także podkreślić, że - jak już wyżej wskazano - zarządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie utworzenia niektórych wydziałów w sądach apelacyjnych oraz zmieniającego zarządzenie w sprawie utworzenia wydziałów w sądach apelacyjnych weszło w życie dopiero dnia 1 października 2017 r., a zatem 10 miesięcy po wpływie apelacji skarżącego wraz z aktami sprawy do Sądu Apelacyjnego w W.. Zmiana wywołana tymże zarządzeniem i tak nie mogłaby więc stanowić uzasadnienia dla bezczynności Sądu w poprzedzającym tę datę okresie. Odnosząc się natomiast do podniesionej przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w odpowiedzi na skargę kwestii rozpoznawania spraw według

kolejności wpływu, podnieść należy, iż w orzecznictwie wskazuje się, że przy ocenie, czy w sprawie wystąpiła przewlekłość, nie ma miejsca na szerokie uwzględnianie kwestii organizacyjnych, niestanowiących składnika konkretnego postępowania. W szczególności nie można - dla potrzeb stwierdzenia przewlekłości postępowania - w sposób decydujący przyjmować, że napływ spraw może uzasadniać ich rozpoznanie z nieuzasadnioną zwłoką (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13, LEX nr 1555675).

Zgodnie z art. 12 ust. 4 cytowanej powyżej ustawy, uwzględniając skargę, sąd na żądanie skarżącego przyznaje od Skarbu Państwa, sumę pieniężną w wysokości od 2.000 złotych do 20.000 złotych. Wysokość sumy pieniężnej, w granicach wskazanych w zdaniu pierwszym, wynosi nie mniej niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania. Przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej na podstawie powołanego przepisu stanowi zatem sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Następuje ono w wysokości proporcjonalnej do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15, LEX nr 2032325; z dnia 28 maja 2015 r., III SPP 10/15, LEX nr 174074; z dnia 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05, OSNP 2006 nr 21-22, poz. 342). Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15). W realiach rozpoznawanej sprawy, w ocenie Sądu Najwyższego, właściwe będzie przyznanie skarżącemu tytułem odszkodowania kwoty 2.000 zł. Przyznając skarżącemu kwotę pieniężną w tej wysokości, Sąd Najwyższy oddalił żądanie skargi w pozostałej części.

Oddalono także skargę w zakresie dotyczącym zobowiązania Sądu

Apelacyjnego w W. do niezwłocznego wyznaczenia rozprawy apelacyjnej, ponieważ termin rozprawy został wyznaczony przed podjęciem przez Sąd Najwyższy rozstrzygnięcia w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania.

O kosztach postępowania skargowego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. i w związku z art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.).

kc